

Маслак Л. П. Проблема міжкультурної комунікації у підготовці майбутніх офіцерів до миротворчих операцій // Проблеми педагогічної освіти в полікультурному просторі України : матеріали Всеукр. конфер. ["Проблеми педагогічної освіти в полікультурному просторі України"], (Житомир, 22-23 травня 2007 року). – Житомир : ЖДУ, 2007. – С. 85–90.

УДК 378.6: 355+378.147

Л.П.Маслак,

здобувач

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

Проблема міжкультурної комунікації у підготовці майбутніх офіцерів до миротворчих операцій

У статті розглянуто проблему мовної підготовки та міжкультурної комунікації у підготовці майбутніх офіцерів до миротворчих операцій, запропоновано підходи та умови розвитку міжкультурної комунікації.

Важливого значення з огляду на Європейську інтеграцію освіти України, прагнення нашої держави до вступу в НАТО, розширення міжнародного військового співробітництва, набувають питання підготовки військових спеціалістів.

Мета нашої статті – розкрити проблему міжкультурної комунікації у підготовці майбутніх офіцерів до миротворчих операцій, виявити недоліки мовної підготовки, запропонувати підходи та умови, за яких комунікація між культурами буде відбуватись на належному рівні.

Наприкінці 1994 року Україна приєдналася до програми "Партнерство заради миру", одного з найважливіших напрямків військового співробітництва, у межах якого підрозділи Міністерства оборони України беруть участь у міжнародних миротворчих операціях.

До міжнародних миротворчих операцій належать міжнародні дії або заходи, які здійснюються за рішенням Ради Безпеки ООН відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй, ОБСЄ, інших регіональних організацій, які несуть відповідальність у сфері підтримки міжнародного миру і безпеки. Крім того, до миротворчих операцій відносять дії і заходи багатонаціональних сил, створених за згодою Ради Безпеки ООН, які проводяться під загальним контролем Ради Безпеки ООН [1].

Визначено, що законодавчими і нормативно-правовими актами, які регламентують міжнародне співробітництво ЗС України, а також регулюють питання підготовки, направлення та проходження служби особами офіцерського складу, прапорщиків і мічманів у складі миротворчих контингентів та миротворчого персоналу за кордоном, є: Конституція України; закони України: "Про національну безпеку України", "Про оборону України", "Про Збройні Сили України", "Про загальний військовий обов'язок і військову службу", "Про участь України в міжнародних миротворчих операціях", "Про порядок направлення підрозділів Збройних Сил України до інших держав", "Про соціальний і правовий захист

військовослужбовців та членів їх сімей”, “Про розвідувальні органи України”; відповідні укази Президента України, накази Міністра оборони України та міжнародні угоди і домовленості.

Сьогодні Україна є найбільшим контрибутором до операцій ООН з підтримання миру серед європейських країн та входить до 10 найбільших держав-контрибуторів світу і бере участь в місіях ООН в Афганістані, Боснії і Герцеговині, Грузії, Демократичній Республіці Конго, Косово (СРЮ), Лівані, Східному Тиморі, Сьєрра-Леоне, Хорватії.

Участь військовослужбовців у миротворчих місіях вимагає від них високого рівня професіоналізму, володіння певними вміннями та навичками, які дозволяють їм гідно представляти країну на міжнародній арені.

Тому проблема міжкультурної комунікації майбутніх офіцерів у даний час є відображенням потреб суспільства при підготовці військового фахівця.

Участь українських військовослужбовців в урегулюванні міжнародних конфліктів зафіксувала деякі істотні недоліки в їхній підготовці та безпосередньому виконанні завдань з підтримки миру. Перш за все це недостатня мовна підготовка (слабкі знання робочих мов миротворчих місій, зокрема англійської) особового складу контингенту та українських офіцерів, що негативно впливає на ефективність їх діяльності та на імідж країни в цілому.

Потреба в ефективній комунікації особливо гостро постала під час проведення операцій з підтримання миру, де мовне непорозуміння може викликати помилки, які у найгіршому випадку можуть призвести до жертв [2].

Ще одна проблема, з якою доводиться стикатися учасникам операцій з підтримання миру, які не є носіями англійської мови – значні регіональні акценти багатьох англomовних співробітників. Більші труднощі виникають з розумінням англійської мови англomовних співбесідників, ніж тих, для кого вона не є рідною, оскільки носії англійської мови не навчені пристосовувати своє мовлення до спілкування зі своїми колегами, для яких англійська є нерідною. Тобто, носії англійської мови часто не розуміють, що спільна робоча мова під час проведення операцій з підтримання миру є міжнародною англійською, а не їхньою версією мови [2].

Крім цього, багато українських військовослужбовців не знають правил поведінки миротворця, особливостей культури народів, де проходять миротворчі операції, тощо.

Проблеми виникають не лише під час спілкування, вирішення певних проблем з місцевим населенням, але й у міжособистісній взаємодії.

Специфіка професійної діяльності військовослужбовців вимагає від них готовності до ефективної міжособистісної взаємодії з підлеглими, товаришами по службі, а також громадянами у щоденному житті та екстремальних ситуаціях. Це висуває особливі вимоги до формування комунікативної компетентності майбутнього офіцера, тобто, не лише до поліпшення змісту і методики його професійної підготовки, але й до розвитку його духовної культури [3].

Тому наступна проблема, яка виникає при підготовці миротворчого контингенту – мовна культура особистості, яка залежить від мовної свідомості, що визначається мовленнєвими здібностями та проявляється через комунікативні мовленнєві вміння [4].

Офіцер, який вивчає іноземну мову і культуру, стає плюрилінгвальним та розвиває свою інтеркультуру, комунікативну, мовну компетенцію, яка забезпечує можливість діяти, застосовуючи специфічні лінгвістичні засоби.

Вважаємо, що окреслені проблеми актуалізують значення таких понять як „міжкультурна комунікація”, „полікультурний підхід”, „соціокультурна компетентність” та ін.

У культурній антропології взаємовідносини різних культур отримали назву “міжкультурна комунікація”, яку слід розглядати як сукупність різноманітних форм стосунків і спілкування між індивідами і групами, що належать до різних культур. Цей процес відбувається як у політиці, так і в міжособистісному спілкуванні людей у побуті, родині, неформальних контактах, тобто на макро- та мікрорівнях [5].

На сучасному етапі в світовій педагогіці досить актуальною є концепція полікультурної освіти, яка базується, перш за все, на визнанні полікультурності суспільства, що має різні, але взаємозалежні культурні традиції, що асоціюються з різними етнічними компонентами цього суспільства. Визнання суспільства полікультурним вимагає переосмислення уявлень про культурну цілісність суспільства, яка передбачає відмову від спроб інтегрувати різноманітні етнічні групи, оскільки інтеграція передбачає домінування „більш сильної” культури [6].

Ідеї полікультурності та розуміння необхідності їх реалізації знайшли своє відображення в основних державних документах про освіту, зокрема у Державній національній програмі „Освіта” (Україна. XX століття. 1994 р), „Концепції 12-річної загальної середньої освіти”, „Концепції громадянського виховання” (2000 р), „Національній доктрині розвитку освіти” (2002 р.). Полікультурні компетенції включено до „Державного стандарту базової та повної шкільної освіти” (2003 р.).

На думку В.А.Єршова структура полікультурної освіти складається із:

- розвитку соціокультурної ідентифікації, як умови розуміння та входження в полікультурне середовище;
- оволодіння основними поняттями, що визначають різноманітність світу;
- виховання емоційно-позитивного ставлення до різноманітності культур;
- формування вмінь, що складають поведінкову культуру світу.

Ця думка є актуальною при проведенні миротворчих операцій, оскільки необхідно враховувати:

- соціокультурне оточення (етнічний та конфесійний склад населення);

- етнічні та соціально-економічні особливості регіону (причини проживання етносів, головні форми їх сільськогосподарської діяльності);
- особливості соціокультурної ситуації в регіоні, країні, світі (процеси зближення країн, етнічних та конфесійних груп, розвиток конфліктів та їх причини та ін.) [7].

Особливо у сфері освіти приділяється увага мовній підготовці, яка має сприяти формуванню сучасного світосприйняття національної свідомості кожної особистості, а також здатності до життя в дусі взаєморозуміння, миру, злагоди між народами та етнічними, національними та релігійними групами. Мова є не лише головним аспектом культури, але й виступає засобом досягнення культурних проявів. Тому сьогодні набуває актуальності соціокультурний підхід, який наголошує на вивченні мови через культуру.

На нашу думку, згідно сучасних ідей, які панують в Європі, однією із загальнокультурних цілей вищого військового навчального закладу є підготовка майбутніх офіцерів до потреб міжнародної мобільності й тіснішої співпраці у галузі освіти, науки та культури.

Робота комітету з питань культурної співпраці у галузі викладання сучасних мов при Раді Європи завдячує своєю послідовністю та злагодженістю дотриманню трьох головних принципів, а саме:

- перетворення багатого спадку різних мов та культур з перешкоди у спілкуванні на джерело взаємного збагачення та розуміння;
- краще володіння сучасними європейськими мовами за допомогою спілкування та взаємодії між європейцями з різними рідними мовами заради підтримки європейської мобільності, взаєморозуміння і співпраці;
- викладання та вивчення сучасних мов та запровадження єдиних вимог для подальшої співпраці та координації політики [8].

Потрібно враховувати потреби мультилінгвальної і мультикультурної Європи та розвивати здатність спілкуватись один з одним понад мовні та культурні кордони. Україна на даний момент до такого виду спілкування у сфері освіти не готова.

Щоб міжкультурна комунікація майбутнього офіцера була ефективною, йому необхідно володіти певними вміннями:

- ✓ грамотно і ясно формулювати свою думку;
- ✓ досягати бажаної комунікативної мети на основі мовних дій;
- ✓ виражати основні мовні функції (підтверджувати, заперечувати, брати під сумнів, схвалювати, погоджуватися, пропонувати);

- ✓ говорити логічно і зв'язно;
- ✓ говорити продуктивно, змістовно;
- ✓ говорити експромтом, без попередньої підготовки .

Основу діяльності майбутнього офіцера повинні складати такі вміння :

- ✓ проектувальні (проектувати будь-який вид роботи);
- ✓ адапційні (застосовувати свій план в умовах військової діяльності);
- ✓ організаційні (організовувати будь-який вид роботи);

- ✓ мотиваційні (мотивувати майбутніх офіцерів до військової діяльності);
 - ✓ комунікативні (спілкуватися під час навчально-військової діяльності та поза нею на міжкультурному рівні);
 - ✓ пізнавальні (вести дослідницьку діяльність) [9;10].
- Саме ці вміння складають основу професійної культури.

Комунікативний рівень міжкультурної комунікації розширює професійне спілкування, оскільки являє собою спілкування за допомогою мови та культурних традицій, які характерні для тієї чи іншої спільноти людей.

Іноземна мова як навчальний предмет виступає інструментом полікультурного розвитку особистості, яка навчається, сприяє усвідомленню себе як культурно-історичного суб'єкту, який:

- ✓ сприймає історію людства і свого народу в розвитку, відчуває відповідальність за свої вчинки, за свій народ, країну, майбутнє цивілізації ;
- ✓ усвідомлює необхідність міжкультурного співробітництва народів у вирішенні глобальних проблем людської цивілізації ;
- ✓ визнає цивільні, культурні, мовні права людства, виступає за політичні свободи;
- ✓ виявляє готовність і здібність до співробітництва з іншими людьми у відродженні ідеалів гуманізму, в гармонізації відношень людини, природи й суспільства;
- ✓ здатний виконувати роль суб'єкта діалогу культур [11;12].

Міжкультурну комунікацію можна визначити як один із соціокультурних елементів, що входять до іншомовної компетентності і є одним із видів міжкультурних відносин.

Для встановлення на належному рівні міжкультурної комунікації майбутнього офіцера з представниками інших культур, необхідно у процесі мовної підготовки:

- формувати миротворчі погляди;
- пізнавати історію, культуру, духовність рідного народу;
- вивчати історію, культуру, цінності народів де проходять миротворчі операції;
- пізнавати себе як частку нації, майбутнього фахівця з високим рівнем професіоналізму;
- допомагати на належному рівні розвинути комунікативні вміння та навички, які сприятимуть розв'язанню конфліктних ситуацій міжкультурного рівня.

Отже, нами визначено роль та місце міжкультурної комунікації при підготовці майбутніх офіцерів до миротворчих операцій, розкрито недоліки мовної підготовки майбутнього фахівця у вищому військовому навчальному закладі, а також запропоновано структуру необхідних вмінь,

умови та підходи, за яких можлива міжкультурна комунікація на належному рівні.

Список використаних джерел та літератури:

1. Рамковий документ програми «Партнерство заради миру» 10. 01. 1994.
2. [http:// www.nato.int/docu/review/2005/issue2/](http://www.nato.int/docu/review/2005/issue2/)
3. Капітанець С.В. Педагогічні умови стилю професійного спілкування у майбутніх офіцерів-прикордонників: Автореф. дис...канд.пед.наук. – Хмельницький, 2001. – 20 с.
4. Шумовецька С.П. Формування мовної культури особистості у військовому вузі: Автореф. дис...канд.пед.наук. – Хмельницький, 1999. – 20 с.
5. [http:// www.bigmir.net/show/dnevnik/](http://www.bigmir.net/show/dnevnik/)
6. Ковальчук О.С. Полікультурний підхід у сучасній шкільній освіті Росії: Автореф. дис...канд.пед.наук. – К., 2004. – 21 с.
7. Ершов В.А. Поликультурное образование в системе общеобразовательной подготовки учащихся средней школы.: Автореф. дис ... канд. пед. наук. – М., 2000. – 22 с.
8. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання, доктор пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва . – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
9. Пассов Е.И. Культурообразная модель профессиональной подготовки учителя: философия, содержание, реализация // Иностранные языки. 2002. – №4. – С. 11–18.
10. Староконь Є.Г. Психологічні аспекти діяльності та спілкування офіцера. – Житомир: ЖВІРЕ, 2002. – 304 с.
11. Царькова В.Б. Диалог культур: путь от идеи до практики // Копелевские чтения, 1999. – Россия и Германия: диалог культур .– Липецк, 2000. С. 30–35.
12. Сафонова В.В. Изучение языков международного общения в контексте диалога культур и цивилизации. – Воронеж: Истоки, 1996. – 189 с.

Maslak L.P. The problem of intercultural communication while training future officers for peacekeeping operations

The article deals with the problem of language training and intercultural communication while training future officers for peacekeeping operations. It also suggests approaches and conditions of developing intercultural communication .